

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนแบบมีส่วนร่วมตำบลโนนทัน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยการดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ดังนี้

1.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วม เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน สำหรับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนแบบมีส่วนร่วมตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ขั้นการศึกษาบริบทพื้นที่ที่จะทำการวิจัย คือ ตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2) ขั้นตอนการกำหนดปัญหา คือ ปัญหาภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน ซึ่งทำการสรุปคำถามหรือปัญหา โดยการอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหานั้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เกิดความเข้าใจ

3) ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย คือ การจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจนรวมทั้งระบุว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือเปลี่ยนวิธีวิจัย ส่วนผู้วิจัยจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัย โดยติดตามผลการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่ เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกิดแทรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยชุมชนนั้นจะเข้ามามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบว่าพึงพอใจหรือไม่

4) ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างการปฏิบัติงานวิจัย ในขั้นนี้ผู้วิจัยและชุมชนที่มีส่วนร่วมทำการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย และนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

5) ขั้นตอนการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานวิจัยเผยแพร่ต่อสาธารณชน และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

- ผู้นำชุมชน
- ผู้ปกครอง
- ผู้นำเยาวชน
- เยาวชน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

1. อยู่ในชุมชนตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เด็กและเยาวชน ที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุในช่วง 13 – 18 ปี
3. ผู้นำชุมชนที่อยู่ในตำบลโนนทัน
4. ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในตำบลโนนทัน
5. ยินยอมในการเข้าร่วมการศึกษา

2.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในกระบวนการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้นำชุมชน 3 คน ผู้ปกครองเยาวชน 3 คน และผู้นำเยาวชน 3 คน รวม 9 คน
2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองกิจกรรมและตอบแบบสอบถาม คือ เด็กและเยาวชน จำนวน 70 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ตั้งแต่เดือนมกราคม 2561 – เดือนมกราคม 2562

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตั้งแต่เดือนมกราคม 2561 – เดือนมกราคม 2562

5. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง
2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

3. แบบสอบถาม

4. แบบทดสอบ

5.1 การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างด้วยการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และผู้นำเยาวชน ซึ่งมีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์ภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชนตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยทีมผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม โดยมีอุปกรณ์เสริม ได้แก่ สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้อุปกรณ์เหล่านี้จากผู้ร่วมวิจัยก่อนใช้ทุกครั้ง

5.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

เป็นการสังเกตโดยทีมผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน

5.3 แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับชั้น

ส่วนที่ 2 แบบวัดพฤติกรรมภูมิคุ้มกันทางสังคม จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ ภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านบุคคล จำนวน 5 ข้อ ด้านครอบครัว จำนวน 5 ข้อ ด้านโรงเรียนจำนวน 5 ข้อ และด้านชุมชน จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า ให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ (5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด)

5.4 แบบทดสอบ

แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน เป็นแบบปรนัยแบบ 2 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

6. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้างและครอบคลุมเนื้อหา (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของคลอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมภูมิคุ้มกันทางสังคม เท่ากับ 0.90

7. ขั้นตอนการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามวงจร PAOR ของ Kemmis และ Mc taggart (อ้างถึงในสุวิมล ว่องวานิช, 2548)

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การสร้างเครื่องมือการวิจัย การกำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินการวิจัย และการดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สํารวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 สํารวจข้อมูลผู้เกี่ยวข้องที่มีบทบาทในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำเยาวชน

1.3 การสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อสรุปปัญหาภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนในชุมชนตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. การปฏิบัติการ (Action) เป็นกระบวนการดำเนินงานสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและมีการเก็บข้อมูลและติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ

3. ขั้นสังเกต (Observation) เป็นการเก็บข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชน และความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน และวัดภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชน และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน

4. การสะท้อนผล (Reflection) เป็นการจัดข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อถอดบทเรียน และสรุปผลการดำเนินงานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็กและเยาวชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงาน และวางแผนในการแก้ไขการดำเนินงานต่อไป

5. การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

8.1 ขั้นตอนเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ประชุมชี้แจง รายละเอียดและแนวทางในการดำเนินการโครงการวิจัย แก่ผู้ร่วมวิจัย และผู้ประสานงาน

1.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโนนทัน เพื่อดำเนินการนัดหมายผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 เตรียมอุปกรณ์ แบบสอบถาม และแบบวัดฯ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

8.2 ขั้นตอนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

8.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน และผู้นำเยาวชน จำนวน 3 คน โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยทีมวิจัยถึงประเด็นปัญหาภูมิคุ้มกันทางสังคม

2) การสนทนากลุ่ม เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน และผู้นำเยาวชน จำนวน 3 คน โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเพื่อหาประเด็นในการอธิบายปัญหาภูมิคุ้มกันทางสังคม

3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสังเกตการร่วมกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคม ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วก็มี การซักถาม และการจดบันทึกข้อมูล (Note Taking) ด้วย

8.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและแบบทดสอบจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) แบบวัดพฤติกรรมภูมิคุ้มกันทางสังคม

2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. **ข้อมูลเชิงปริมาณ** นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบวัด และแบบทดสอบต่าง ๆ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** ภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน ด้านชุมชนนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจัดกลุ่มเพื่อสรุปรายละเอียดเนื้อหาตามประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

- ปัญหาภูมิคุ้มกันทางสังคม
- แนวทางแก้ไขปัญหาภูมิคุ้มกันทางสังคม